

Sosiaalisen ja taloudellisen ulottuvuuden sidokset

Bruno Sarlin -seminaari
Helsinki 26.11.09

Sosiaalipolitiikan professori
Veli-Matti Ritakallio
Turun yliopisto

Lähtökohta

	Työikäisiä
• ”Hoivaikäisiä”	
• 2010 1,8 milj.	2,5 milj.
• 2020 2,1 milj.	2,3 milj.
- Yhtä työikäistä kohden nyt 0,72 hoivaikäistä, 2020 noin 0,91
 - Suhteen muutos 27%

Väestöennuste iän mukaan, 2010–2020 (lähde SVT)

Storområde 1) och ålder Major region 1) and age	2010	2015	2020
Koko maa – Hela landet – Whole country	5 309,7	5 365,5	5 411,6
0–14	871,5	871,1	876,3
15–34	1 320,2	1 292,9	1 253,8
35–64	2 194,1	2 099,7	2 045,2
65–	923,8	1 101,8	1 236,2

2010-2020 yli 65 v. +313 000 (+34%)

Samaan aikaan työikäisen väestön määrä vähenee 127 000 (-8%)

Mitä edellisestä seuraa?

- Eläkemenojen kasvu
- Sosiaalipalvelutarpeiden kasvu
- Paine sosiaalimenojen huomattavalle kasvulle
- Verotulojen putoaminen
- Julkisen talouden oleellinen kiristyminen

- Työterveyshuollosta paine terveyskeskuksiin
- Vaativa sukupolvi sosiaalipalvelujen piiriin

Mitä voidaan tehdä?

- Nostaa veroja (verotuloja?)
- Tehostaa toimintaa (mm. uusi teknologia)
- Lisätä omavastuuta
- Julkisen sektorin toimialueeseen muutoksia ja rajoituksia
 - Sosiaalitoimen sisällä ja julkisen sektorin toimialueiden välillä
- Universalismiin rajoituksia
- Lisätä työllisyyttä mm. koulutus – ja varusmiespalveluaikoja lyhentämällä
- Pidentämällä työuria myös toisesta päästä
- Terveyttä edistämällä
- Tekemällä valintoja: esim. kumpi on keskeisempää yli 90 v. työeläke vai tarvittavan hoivan järjestäminen

Mitä voidaan tehdä? 2

- Varautua vaatimattomampiin aikoihin (hitaampi kasvu)
- Muuttaa arvostuksia

Mitä ei voida tehdä?

- Jättää hoivan tarpeessa olevat auttamatta?

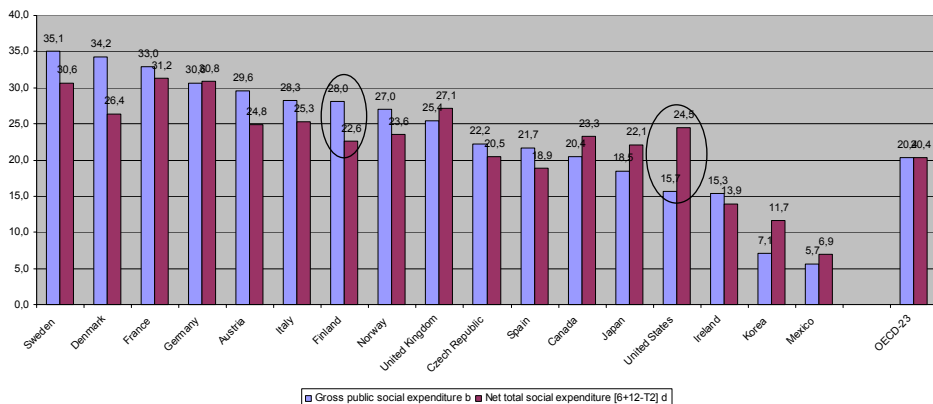
Universalismin uhat

- Taloudellisen pohjan romahtaminen
- Kannatuspohjan romahtaminen
 - Varakkaat äänestävät jaloillaan
 - Muuttavat halvan yksityishoivan maihin tai
 - Ostavat halpaa ulkomaista yksityishoivaa täällä itselleen
- Seurauksena kahden kerroksen hoivamaailmat (ns. residuaalimalli)

Universalismin haasteita väestön ikääntymisen ohella

- Yleisestä varallisuuden kasvusta johtuva vaatimustason kasvu (järjestelmän kannatuspohjan pitävyys!)
- Monikulttuurisuus
- Kansantalouden (kuntatalouden) tulevaisuus

Gross public social expenditure vs. total net social expenditure of GDP in 17 countries at 2001, % (Willem Adema, OECD 2005)

Sosiaalipolitiikan tavoitteet ja keinot:

sosiaalipolitiikan sosiaalitaloudellinen arviointikehikko

- **Mitä** tavoitellaan?
 - Perusturvaa
 - vähimmäisturva (toimeentulo ja peruspalvelut) (Robin Hood)
 - kriteeri: köyhyys ja puute
 - tuloturva (saavutetun kulutustason turva) (Säästöpossu)
 - kriteeri: vakuutuksen korvaavuustaso, turva tulon pudotusta vastaan riskien sattuessa
 - Tuloerojen tasaamista - uudelleenjakoa
 - henkilöiden välillä, rikkailta köyhille (vertikaali) 1/3 sosiaalimenoista
 - kriteeri väestön tulo-erot
 - elinvaiheiden välinen, sosiaalivakuutus (horisontaali) 2/3 sosmenoista
 - kriteeri: elinvaiheiden ja väestöryhmien väliset tuloerot
 - Yhteisöllistä integraatiota – yhteiskuntarauhaa
 - kriteeri:

Sosiaalipolitiikan tavoitteet ja keinot 2:

- **Miten** tavoitteisiin tulee pyrkiä?
 - Tehokkaasti (kustannustehokkuus)
 - matalat hallinnolliset kulut
 - kriteeri: hallintokulujen pienuus
 - Kannustaen (kannustinjärjestelmän toimivuus)
 - kriteeri: ei tuloloukkuja eikä köyhyysloukkuja eikä byrokraloukkuja
 - Hallinnollisesti sujuvasti
 - sujuvasti
 - kriteeri: nopeat ratkaisujat
 - yksinkertaisuus (ymmärrettävyys)
 - kriteeri: selkeys
 - väärinkäytösten mahdollisuus vähäinen
 - kriteeri: väärinkäytösten vähäinen määrä
 - Niin, että ei vaaranna kansantalouden toimivuutta, kasvua

Sosiaaliturva vs. talous -suhde

- 1970-luvun lopulle asti kansainvälisesti ja 1980-luvun lopulle asti Suomessa paino oli sosiaaliturvan järjestämisessä ja rakentamisessa
- sen jälkeen paino on ollut järjestelmän taloudellisessa kestävydessä ja ylläpidossa (selviytymisessä):
 - ➔ leikkaukset, uudelleenkalibrointi, sopeutuminen jne.

”Uusi aikakausi 1970-luvun lopulta – Suomessa 1990-luvun alusta”

- Uuden aikakauden johtoteemat ovat taloudellisen rationalismin ideologian johdannaisia:
 - Kannustavuus (etuusjärjestelmässä varsinkin vähimmäisturvan osalta)
 - Yksityistäminen (palvelut)
 - Julkistalouden roolin pienentäminen kansantaloudessa
 - Tehokkuus (toimeenpanossa)
 - Yritteliäisyyden lisääminen, markkinoistaminen
 - Kilpailu(tus)
 - (Uus)managerialismi, New Public Management
 - Vapaaatmukustamisen ehkäisy
 - Kohdentamista kannattavan politiikan nousu, ongelmaorientaatio
 - Ei niinkään sosiaalinen oikeudenmukaisuus tai ainakin se on ollut alisteinen päämäärä edellisille, kuitenkin EU=>

Miten ennen selvittiin?

- Onko sieltä ammennettavissa oppeja?
- Kansakunnan tulot ja vauraus ovat nyt kaikkien aikojen huipussaan – Peruspalvelut (varsinkin huonokuntoisten vanhusten palvelut) ja perusturva ovat kymmeneen vuosiin heikoimmalla tasollaan!
- Syynä on tulonjaon ja tulojen uudelleenjaon muutos kohden oleellisesti kasvanutta eriarvoisuutta